

پیشگیری از بیماری یا دعا و توسل

کلیدواژه: [دعا](#)، [حرم](#) و [توسل](#).

پرسش: اگر استجاب دعا هزار و یک شرط دارد، بهتر نیست به جای این که مردم را به دعا و حرم و توسل فرا بخوانیم، آن‌ها را به پیشگیری از بیماری کرونا فرا بخوانیم؟!

پاسخ اجمالی: دعا کردن در پیشگاه خالق هستی در واقع نوعی [عبادت](#) است که اجابت محتوای آن نیز بدون قید و شرط نیست. یکی از آداب و شرایط دعا، عمل موافق و متناسب با آن است. در طلب شفای امراض مادی و بیماری‌ها نیز باید تلاشی متناسب و عمل مقتضی صورت گرفته باشد چرا که در اکثر موارد، [خداوند](#) شفای بیمار را از طریق اسباب متعارف فراهم می‌سازد. از این رو رعایت [پهنا](#) پیشگیری از ابتلاء، گوش سپردن به دستورات متخصصین و بهره‌مندی از نسخه پزشک، همگی از شرایط استجاب دعا به حساب آمده و پیش از دعا تحقق آن لازم است؛ نه اینکه در مقابل دعا باشد.

فهرست مندرجات

- ۱ - مقدمه
- ۲ - ضرورت دعا و عبادت
- ۳ - لزوم تناسب عمل با دعا
- ۴ - دقت در سیره معصومین
- ۵ - توجه همزمان به دعا و حکمت الهی
- ۶ - نتیجه
- ۷ - پانویس
- ۸ - منبع

مقدمه

در [قرآن](#) خداوند وعده داده هر دعایی را برآورده کند. به همین جهت، ممکن است گروهی از مردم بدون تلاش و فراهم کردن مقدمات لازم، فقط به دعا اشتغال بورزند؛ و چون به مقصود نمی‌رسند، از استجاب دعا ناامید شده و صرفاً به درمان و پیشگیری از بیماری‌ها بسنده کنند. در ادامه، با ارائه نکاتی، به بررسی نسبت دعا و درمان و پیشگیری می‌پردازیم تا از این طریق، اشکال مذکور نیز برطرف شود:

ضرورت دعا و عبادت

در ابتدای امر تصور می‌شود که لازم است تلقی پرسش‌گر محترم از بحث «دعا» تصحیح شود، چراکه دعا کردن و بر زبان آوردن نیازهای خود در پیشگاه خالق هستی در واقع نوعی عبادت است و در تعبیر برخی از روایات مطلب را از این نیز بالاتر دانسته و در حقیقت دعا را مغز عبادت دانسته است. چنانکه از [رسول اکرم \(صلی الله علیه و آله و سلم\)](#) این گونه روایت شده است که فرمودند:

«افزَعُوا إِلَى اللَّهِ فِي حَوَائِجِكُمْ وَ الْجَنُّوا إِلَيْهِ فِي مِلْمَاتِكُمْ وَ تَضَرَّعُوا إِلَيْهِ وَ ادْعُوهُ فَإِنَّ الدُّعَاءَ مَخُّ الْعِبَادَةِ...»
[\[۱\] حلی، احمد بن فهد، عدة الداعی و نجاح الساعی، ص ۲۴.](#)

در حوائجتان از خدا کمک بخواهید، در شداید و گرفتاری‌ها به او پناه ببرید و به سوی او [تضرع](#) کنید، او را بخوانید و دعا کنید، چون «دعا» مغز عبادت است...»

همین حقیقت را حضرت [امام باقر \(علیه السلام\)](#) این گونه مطرح می‌فرماید که:

«قَالَ الْبَاقِرُ (عَلَيْهِ السَّلَام): «وَلَا تَمَلَّ مِنَ الدُّعَاءِ فَإِنَّهُ مِنَ اللَّهِ يَمَكُنُ؛»
[\[۲\] حلی، احمد بن فهد، عدة الداعی و نجاح الساعی، ص ۱۰۱.](#)

از دعا خسته نشو! زیرا دعا در نزد خدا منزلت و مقامی عظیم دارد.»

از این رو از برخی از عرفا نقل شده است که ایشان با اینکه هیچ حاجتی از خدا نداشته و در مقام تسلیم محض به سر می‌برده‌اند، تنها به جهت آنکه خداوند امر به دعا کرده و فرموده «ادعونی استجب لکم»

[\[۳\] مؤمن/سوره ۴۰، آیه ۶۰.](#)

و برای بهره‌مندی از برکات عبادت بودن دعا، این فعل را انجام می‌داده‌اند.

این یک نگاه تقلیل گرایانه به حقیقت دعاست که بخواهیم تنها آن را به جهت برآورده شدن حاجاتمان فرو کاسته و دائماً به اجابت یا عدم اجابت آن خود را معطل نگاه داریم و از حقیقت متعالی آن کاملاً بی‌خبر بوده و یا صرف نظر کنیم؛ و صد افسوس که نگاه غالب در خصوص دعا، همین نگاه غیر متعالی و سطحی است.

باید توجه داشته باشید که انتظار ما از دعا و تاثیر آن در زندگی باید منطقی بوده و به محدودیت‌هایی که در اجابت خواسته‌های ما در عالم هستی وجود دارد توجه بیشتری داشته باشیم. اینکه فکر کنیم، صرف بیان الفاظی خاص، تأثیراتی تکوینی به نحو ضروری داشته و بدون هیچ قید و شرطی انسان را بر سر سفره خواسته خود می‌نشانند، تصور درستی نیست. خصوصاً اینکه طرف دعای ما موجودی است که حکیم و عالم بوده و مسائل را از دریچه تنگ خواسته‌های انسانی نمی‌نگرد!

در نتیجه ما نیز با شما موافقیم که دعا، بدون قید و شرط نبوده و آدابی دارد؛ و اتفاقاً یکی از آداب و شرایط دعا، در اکثر موارد، عمل موافق و متناسب با آن است. به عبارت دیگر هر دعا و توکلی می‌بایست مسبوق به عمل و تلاشی در راستای آن دعا باشد.

همچنان‌که **امیرمؤمنان (علیه‌السلام)** در حدیثی دعاکننده بی‌عمل را این گونه تشبیه می‌کند.

«الدَّاعِي يَلَا عَمَلًا كَالرَّامِي يَلَا وَتَرًا»

[۴] مجلسی، **مجددباقر، بحارالانوار، ج ۷۸، ص ۹۰.**

[۵] مجلسی، **مجددباقر، بحارالانوار، ج ۷۸، ص ۲۰۸.**

کسی که دعا می‌کند بدون عمل، مانند تیراندازی است که کمانش «زه» ندارد».

و یا **امام رضا (علیه‌السلام)** در این خصوص می‌فرماید:

«مَنْ سَأَلَ اللَّهَ التَّوْفِيقَ وَ لَمْ يَجْتَهِدْ، فَقَدْ اسْتَهْزَأَ بِنَفْسِهِ»

[۶] مجلسی، **مجددباقر، بحارالانوار، ج ۷۸، ص ۲۵۶.**

هر کس از خداوند، **توفیق** بطلبد ولی تلاش نکند، خودش را مسخره کرده است.»

در طلب شفای امراض مادی و بیماری‌ها نیز ابتدا باید تلاشی متناسب و عمل مقتضی صورت گرفته باشد و از این رو رعایت بهداشت، پیشگیری از ابتلاء، گوش سپردن به دستورات متخصصین و بهره‌مندی از نسخه پزشک، همگی از شرایط استجاب دعا به حساب آمده و پیش از دعا تحقق آن لازم است، نه اینکه در مقابل دعا باشد.

دقت در سیره معصومین

هنگامی که انسان در **سیره** و **سنت** حضرات معصومین (علیهم‌السلام) هم می‌نگرد، درمی‌یابد که ایشان در هنگام عارض شدن کسالت و بیماری و یا روبرویی با مشکلات و مسائل تنها بر دعا و عنایات غیبی اتکاء نکرده و علاوه بر آن تمام تلاش خود را نیز در جهت و راستای خواسته خویش مبذول می‌داشتند. از این رو گوش سپردن به توصیه طبییان و استفاده از نسخه ایشان، سنت رایج در میان حضرات معصومین (علیه‌السلام) بوده است.

در این باره داستانی از **حضرت موسی (علیه‌السلام)** وجود دارد که بیان آن خالی از لطف نیست.

نقل است که حضرت موسی (علیه‌السلام) را بیماری عارض شد، **بنی اسرائیل** نزد او آمدند و ناخوشی او را شناختند و گفتند: اگر فلان دارو را مصرف کنی شفا می‌یابی.

موسی (علیه‌السلام) گفت: مداوا نمی‌کنم تا خدا مرا بی‌دوا بهبود بخشد. پس بیماری او طولانی شد، خدا به او **وحی** فرمود: به عزت و جلالم سوگند! ترا عافیت نمی‌دهم تا به دوائی که گفته‌اند درمان کنی. پس به بنی اسرائیل گفت: داروئی که گفتید به آن مرا معالجه کنید. پس او را مداوا کردند و بهبود یافت. این در دل موسی (علیه‌السلام) حالت شکوه و اعتراضی را پدید آورد. خدای تعالی به او وحی فرستاد: خواستی **حکمت** مرا به توکل خود باطل کنی، چه کسی غیر از من داروها و منفعت‌ها را در گیاهان و اشیاء نهاد؟!»

[۷] **نراقی، مجدهدی، جامع السعادات، ج ۲، ص ۲۲۸.**

توجه همزمان به دعا و حکمت الهی

البته نباید از این نکته غافل شد که گاهی خداوند از طریق غیرعادی، کارهایی را انجام می‌دهد و مثلاً مردگان را زنده و یا بیماران را شفا می‌دهد؛ چنانکه **عیسی (علیه‌السلام)** به اذن او چنین نمود و بیماران را شفا داد و مردگان را زنده کرد. البته این معجزات و کارهای خارق‌العاده، در موارد نادری رخ می‌دهد و چون در محدوده علم ما نیست، نمی‌دانیم حکمت الهی چه زمانی، وقوع چنین معجزاتی را لازم می‌داند و چه زمانی نه. از این رو، هم موظفیم دعا کنیم و به رحمت و قدرت نامحدود خدا امیدوار باشیم و هم موظفیم به حکمت خدا اعتماد کنیم و کارهای عادی مؤثر در درمان بیماری را بیماییم چرا که ممکن است در این مورد حکمت خداوند چنین اقتضا کرده باشد که شفا نه از طریق **معجزه** بلکه از طریق انجام کارهای متعارف انجام گیرد.

[۸] **مائده/سوره ۵، آیه ۱۱۰.**

نتیجه

از همه آنچه در این فراز خدمت شما تقدیم شد، این نتیجه حاصل می‌شود که هر انسانی باید تمام تلاش خود را برای جلوگیری از گسترش بیماری‌های خطرناک انجام دهد و در ادامه از خداوند منان و عنایات او نیز استمداد بطلبد؛ چنانکه قرآن کریم در این خصوص می‌فرماید:

«فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ»

[۹] **آل عمران/سوره ۳، آیه ۱۵۹.**

؛ و چون تصمیم گرفتی بر خدا توکل کن، زیرا خداوند توکل کنندگان را دوست می‌دارد».

پانویس

۱. ↑ **حلی، احمد بن فهد، عدة الداعی و نجاح الساعی، ص ۲۴.**

۲. ↑ **حلی، احمد بن فهد، عدة الداعی و نجاح الساعی، ص ۱۴.**

۳. ↑ **مؤمن/سوره ۴۰، آیه ۶۰.**

۴. [↑ مجلسی، مجدباقر، بحارالانوار، ج ۷۸، ص ۹۰.](#)
۵. [↑ مجلسی، مجدباقر، بحارالانوار، ج ۷۸، ص ۲۰۸.](#)
۶. [↑ مجلسی، مجدباقر، بحارالانوار، ج ۷۸، ص ۳۵۶.](#)
۷. [↑ نراقی، مجد مهدی، جامع السعادات، ج ۲، ص ۲۲۸.](#)
۸. [↑ مائده/سوره ۵، آیه ۱۱۰.](#)
۹. [↑ آل عمران/سوره ۳، آیه ۱۵۹.](#)

منبع

مرکز ملی پاسخگویی به سوالات دینی، برگرفته از مقاله «عدالت خدا و بیمار شدن کودکان بی گناه» تاریخ بازبینی، ۱۳۹۹/۱/۲۴.

رده‌های این صفحه : [بیماری](#) | [توسل](#) | [دعا](#) | [شرایط استجاب دعا](#) | [شفا](#)